

ΘΕΜΑ Α**Οδηγίες ΙΕΤΙ**

Για τη Νεοελληνική Γλώσσα Για τον τρόπο αξιολόγησης του μαθήματος διευκρινίζουμε τα εξής:

1. Για τη «συνοπτική νοηματική απόδοση» (το πρώτο θέμα κατά τον «τρόπο εξέτασης...») επισημαίνονται τα εξής:

α) Ζητείται από τους μαθητές να αποδώσουν περιληπτικά μέρος του κειμένου ή να παρουσιάσουν συνοπτικά συγκεκριμένες απόψεις του/της συγγραφέα.

Ενδεικτικές εκφωνήσεις:

- «Να παρουσιάσετε συνοπτικά, σε 60 λέξεις, το περιεχόμενο των πρώτων παραγράφων του κειμένου».
- «Να παρουσιάσετε περιληπτικά τις απόψεις του συγγραφέα σχετικά με την ευθύνη της Πολιτείας για την έξαψη του φαινομένου». (80 -90 λέξεις)
- «Ποιοι είναι οι λόγοι/ ποιοι παράγοντες συμβάλλουν/ποια είναι τα αποτελέσματα/ποιες είναι οι μορφές του φαινομένου σύμφωνα με τον συγγραφέα/το κείμενο; Να απαντήσετε συνοπτικά (σε 60 λέξεις περίπου) βασισμένοι π.χ. στις τρεις τελευταίες παραγράφους».

β. Τα ερωτήματα που τίθενται στο πρώτο θέμα καλούν τους μαθητές και τις μαθήτριες να εντοπίσουν τις σχετικές πληροφορίες στο κείμενο, να τις παραφράσουν και να τις παρουσιάσουν συνοπτικά. Γι' αυτό οι ερωτήσεις πρέπει να είναι πληροφοριακές (βλ. Οδηγίες, Εκπαιδευτικό υλικό από Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Κύπρου για τον σχεδιασμό της διδασκαλίας, «Κατανόηση - Παραγωγή Προφορικού και Γραπτού Λόγου: Διδακτικά εργαλεία για το μάθημα των Ελληνικών» σελ.11 και 24-25. Διδακτικά εργαλεία).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Η βαθμολόγηση της περίληψης έχει ως εξής:

- Περιεχόμενο 7 μονάδες
- Γλώσσα / έκφραση 3 μονάδες
- Δομή / οργάνωση 5 μονάδες

Α. Περιεχόμενο: Να εμπεριέχει τις ιδέες/ ζητούμενα που ζητά η εκφωνήση. Από την Κ.Ε.Ε δίνονται στα βαθμολογικά κέντρα ενδεικτικές απαντήσεις για την περίληψη σε σχεδιαγραμματική μορφή. Όσα περιεχόμενα στοιχεία περιεχομένου αυτών των ενδεικτικών απαντήσεων εμπεριέχονται στην περίληψη του μαθητή τόσοι πιθανότητες έχει για να πιάσει το «άκριο», δηλαδή το εφτά (7) στο περιεχόμενο. Είναι στην κρίση του διορθωτή φυσικά η ανοχή στην καταγραφή του περιεχομένου από το μαθητή με παραπλήσιο νόημα απ' αυτό των ενδεικτικών απαντήσεων και συνήθως αυτό συμβαίνει. Ο μαθητής προσεγγίζει με βάση το νοητικό και γλωσσικό του επίπεδο το

περιεχόμενα, που αν είναι σωστό, δεν του στοιχίζει σε βαθμούς αν λειπτικά αποκαλύψει απ' τις ενδεικτικές της Κ.Ε.Ε.

Β. Γνώσσα / Έκφραση:

- 1) Να χρησιμοποιούνται ορθά από το μαθητή φράσεις - λέξεις αναδιατυπωμένες και όχι με τη μορφή «αντιγραφής-επικόλλησης» από το πρωτότυπο στην περιλήψη.
- 2) Να μη χρησιμοποιείται απλοϊκό λεξιλόγιο, δεν γράφουμε όπως μιλάμε με τους φίλους μας ή σε αγκό ή με λέξεις/φράσεις που υποκαθύπτουν το προσωπικό μας σχόλιο πάνω στις ιδέες του συγγραφέα, δηλαδή δεν σχολιάζουμε, δεν υπεραπλουστεύουμε, αλλά χρησιμοποιούμε φροντισμένο λεξιλόγιο.
- 3) Χρησιμοποιούμε ρήματα περιλήψης, μετοχικά σύνολα, ονομαστοποίηση, περιεκτικό λόγο, υπερώνημα. (βλ. λεξιλόγιο)
- 4) Δεν γράφουμε σε ευθύ λόγο, αυτούσια τα λόγια του συγγραφέα, όταν πρόκειται για εσωτερικό μονόλογο που τον εξωτερικεύει, ή λόγια άλλων ή διαλόγους που εμπλεκούνται στο κείμενο. (ειδικό, αυθεντίες, συνολιές κ.τ.λ.)
- 5) Δεν κάνουμε ορθογραφικά λάθη. Μπορεί να μην μας στοιχίζουν σε βαθμούς - εκτός κι αν είναι πάρα πολλά - αλλά προειδοίζουν αληθινά το διορθωτή γιατί μην ξεχνάμε ότι είναι φυλόλογος και διορθώνει Νεοελληνική Γλώσσα!

Γ. Δομή / Οργάνωση:

- 1) Η περιλήψη είναι μια (!) παράγραφος. Δεν κάνω παραγραφοποίηση ποτέ στην περιλήψη. Αρχίζει με το θεματικό κέντρο όλο του κειμένου ή το θέμα που ζητείται από την εκφώνηση. (βλέπε θεωρία και πρακτική εφαρμογή)
- 2) Στον κύριο κορμό της περιλήψης μας, οι διαρθρωτικές λέξεις που δείχνουν μετάβαση από το ένα νόημα στο άλλο είναι απαραίτητες όπου πραγματικά χρειάζονται για την επίτευξη της νοηματικής αλληλουχίας, άρα δεν κάνουμε κατάχρηση των διαρθρωτικών λέξεων. Με την κατάχρηση χάνεται η ομαλή/φυσική ροή του λόγου. Συχνά οι μαθητές μας στην προσπαθεί τους να βρουν την κατάλληλη διαρθρωτική λέξη για να χρησιμοποιήσουν εστιάζουν σ' αυτό τη σκέψη τους, κάτι που αποβαίνει εις βάρος του φροντισμένου ύψους, θεωρώντας ότι με την πολυλογία διαρθρωτικών λέξεων / φράσεων κάνει επιτυχή τη μετάβαση από νόημα σε νόημα, κάτι που δεν ισχύει φυσικά.
- 3) Δεν νοείται περιλήψη με απλή παράθεση ιδεών σαν σχεδιάγραμμα, χωρίς δηλαδή να φανερώνεται η αιτιολογία, τα χαρακτηριστικά ή ό,τι άλλο ζητείται ώστε να επιτυγχάνεται οργάνωση και νόημα. Η «στεγνή» περιλήψη δεν κερδίζει σε λέξεις, χάνει σε δομή,

- 4) Καίνομε ομαλά, συμπνευματικά με την τελενταία ιδέα/πληροφορία του συγγραφέα (του αρχικού κειμένου), γιατί η περιλήψη ως δικό μας, προσωπικό κείμενο πηγαίνει να έχει αωχή - μέση - τέλος.

ΣΤΑΔΙΑ ΠΥΚΝΩΣΗΣ

1^ο Βήμα

- Η περιλήψη μέγους του κειμένου καλό είναι να ιδωθεί ως άσκηση κατανόησης κάποιου ή κάποιων επιμέρους θεμάτων - ερωτήσεων που προκύπτουν από το κείμενο. Δεν κάνουμε περιληπτική απόδοση όλου του κειμένου.
- Διαβάζουμε το κείμενο ολόκληρο τουλάχιστον δυο φορές και υπογραμμίζουμε σε ολόκληρο το κείμενο τις θεματικές προτάσεις των παραγράφων καθώς και τις επιμέρους κύριες ή δευτερεύουσες λεπτομέρειες που θα εταληθούν στη θεματική πρόταση/περίοδο κάθε παραγράφου. Αν η Θ.Π. βρεθεί στην προηγούμενη παράγραφο και η επόμενη αποτελεί αποσαφήνιση της ή προέκταση των νοημάτων της το σημειώνουμε με κάποιο διακριτικό ώστε να θυμόμαστε ότι στο σημείο αυτό έχουμε αλληλουχία ίδιου νοήματος και δεν αλλάζει με το να αναφέρεται οη συγγραφέας σε κάτι καινούργιο.

- Διακρίνουμε όσο μπορούμε από τις διαρθρωτικές λέξεις που αλλάζουν οι λεπτομέρειες και προστίθενται καινούργιες και ποιους τρόπους έχει επιλέξει για να αναπτύξει την παράγραφο. Αντά μας βοηθούν για να αποδώσουμε στη συνέχεια τα λεγόμενά του/της περιληπτικά με τις ανάλογες λέξεις φράσεις π.χ. προσθέτει (όταν βρούμε «επίσης»), έναν ακόμα λόγο (όταν βρούμε ένα «γιατί»). Για το λεξιλόγιο της περιλήψης βλέπε παρακάτω.
- Διακρίνουμε τέλος, μετά τις αναγνώσεις ποιο είναι το θέμα που τον/την απασχολεί αναδύει και ποια θέση τηρεί έναντι του θέματος π.χ. θέμα «εθελοντισμός» και θέση παράθεση ωφελειών άρα θετικά διακείμενος για την αναγκαιότητα του εθελοντισμού.

→ Αποκτούμε μια πρώτη εικόνα ΓΕΝΙΚΗ για το κείμενο. Το αφήνουμε προς το παρόν, έχοντας υπογραμμίσεις και σημειώσεις πάνω σ' αυτό. Δεν γράφουμε την Α ερώτηση.

2^ο Βήμα

Αρχίζουμε να δύνουμε τις ασκήσεις που αφορούν στο εν λόγω κείμενο που δόθηκε για περιλήψη. Η άσκηση Σ - Α που αφορά σε νοηματική προσέγγιση του κειμένου μας είναι χρήσιμη γιατί θα πρέπει να το διαβάσουμε άλλη μια φορά, έχοντας πάντα στο νου μας τι ακριβώς μας ζητά το θέμα Α για περιλήψη (ήδη το κείμενο έχει διαβαστεί τρεις (3) φορές και έχουμε εντυπώσει εκτενέστερα στις ιδέες - θέσεις - δομή κ.τ.λ.).

3. Βήμα

Ανοίγουμε την επόμενη άσκηση / τις επόμενες ασκήσεις που αφορούν ο' αυτό. Δηλαδή αναπλάτουμε το κείμενο για να Ανοίγουμε την άσκηση. Πιθανόν βρισκόμαστε μέση του κειμένου έχουν ήδη διαβαστεί τέτοιες φορές.

4. Βήμα

Εστιάζουμε σε τί ακριβώς ζητείται το θέμα Α. Ποια δηλαδή από όλα υπογραμμίσαμε και κατανοήσαμε μας χρειάζονται τώρα. Το κείμενο με τις περισσότερες των τριών ήδη αναγνώσεις και με το πέρασμα της ώρας Ανοίγουμε όποια άλλη άσκηση το αφορά, έχει γίνει πιο οικείο μιας και έχουμε «συνολικότερα» αφετά με τον γράφοντα. Ακολουθεί η επύλοξη των χωρίων που ανταποκρίνονται στην εκφώνηση.

➤ Η περίληψη στα πλαίσια του μαθήματος της Έκθεσης- Έκφρασης έχει: α) πληροφρονακό χαρακτήρα, οπότε η εισαγωγή της είναι προτιμότερο να ξεκινά με αναφορά στο συγγραφέα ή στο κείμενο, όπως προτείνεται στο σχολικό βιβλίο Έκθεση - Έκφραση Β' Λυκείου σελ. 235-236. β) Μια εισαγωγή κατευθείαν με τις ιδέες - πληροφορίες - του κειμένου είναι και αυτή αποδεκτή με τη λογική ότι ο μαθητής ταυτίζεται με τον συγγραφέα του κειμένου ο οποίος επιχειρεί να πικνωσει το κείμενο του. [τότε μιλάμε για πικνωσι].

➤ Ένας τρόπος για να καταλάβουμε ότι έχουμε υπογραμμίσει τις σωστές λέξεις- κλειδιά είναι να τις διαβάσουμε μετά όλες μαζί, τη μία μετά την άλλη, απομονωμένες απ' το υπόλοιπο γλωσσικό περιβάλλον. Αν βγάλουμε να τις ικανοποιητικό νόημα τότε έχουμε κάνει μια σωστή δουλειά! Μπορούμε να τις εντοπίσουμε και υποβάλλοντας ερωτήματα στον εαυτό μας: ποιος, πότε, πού, γιατί, με ποιο σκοπό, με ποιο αποτέλεσμα, με ποια προϋπόθεση κλπ. ή με τον προαναφερθέντα τρόπο (βλ. πιο πάνω θεωρία) κυκλώνοντας τις διαρθρωτικές λέξεις - φράσεις που βοηθούν ουσιαστικά στην απάντηση αφετών από τις παραπάνω ερωτήσεις

Σημείωση: Οδηγίες για την περίληψη περιλαμβάνονται στο βιβλίο του Καθηγητή «Έκθεση- Έκφραση», τεύχος Β', ΟΕΔΒ, σελ. 245-256.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΥΚΝΩΣΗΣ

α) Απλοποίηση ονοματικών ή άλλων προσδιορισμών (π.χ. η όμορφη πόλη = η πόλη)

β) Απλοποίηση εννοιών της ίδιας οικογένειας μ' έναν περιεκτικό όρο (π.χ. οι εφημερίδες, τα περιοδικά, τα ραδιόφωνα = τα μέσα μαζικής ενημέρωσης) → υπερώνυμο

γ) Αντικατάσταση μιας σειράς ενεργειών από μια φράση που συνοψίζει την όλη πράξη (π.χ. ξύπνησε, σηκώθηκε από το κρεβάτι, ντύθηκε, πλύνθηκε, έφραγε γρήγορα στο πρωινό του, πήρε τη τσάντα του κι έφυγε για το σχολείο = ετοιμάστηκε και πήγε στο σχολείο).

δ) Αντικατάσταση μιας περιόδου από τη λεκτική πράξη που δηλώνει (π.χ. Η μητέρα του Νίκου είτε στον καθηγητή της τάξης ότι στον γιό της έτυχε μια οικογενειακή υποχρέωση, κοιμήθηκε αργά και γι' αυτό δεν ήρθε στο σχολείο την Τρίτη = Η μητέρα του Νίκου δικαιολόγησε τις απουσίες του γιού της).

ι) Σύμπυλη στην ίδια περίοδο των νοημάτων δύο ή περισσότερων παραγράφων, στις οποίες παρατηρείται συνέχεια ως προς το περιεχόμενο, μέσω δευτερευουσών ποσοτικών.

στ) Αντικατάσταση δευτερευουσών ποσοτήσεων από μετοχές (π.χ. Συχνά οι πολιτικοί συνδέονται με διαπλεκόμενα συμφέροντα, γεγονός που τροφοδοτεί αφορηή και ποικίλες αντιδράσεις = προκαλώντας ποικίλες αντιδράσεις).

ζ) Ονοματοποίηση (π.χ. Η σύνθεση των πολιτικών με διαπλεκόμενα είναι αφετηρία πράξης αντίδρασεων).

η) Η περίληψη καλό είναι να μην περιλαμβάνει:

- λεπτομέρειες
- παραδείγματα
- αφηγήσεις
- επεξηγήσεις
- παρενθετικές φράσεις
- αποφθέγματα, παροιμίες
- απαριθμήσεις
- στατιστικά ή ερευνητικά στοιχεία
- αναφορές του συγγραφέα σε λόγια άλλων
- ερωτήσεις
- παραθέματα ή αυτούσιες φράσεις του κειμένου
- «δικά μου» σχόλια ή οποιαδήποτε προσθήκη
- μεταφορές, παρομοιώσεις
- τη μίμηση του ύφους του συγγραφέα
- την επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία των ιδεών

ΡΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Ο συγγραφέας, αφερογράφος κλπ.

διατυπώνει τη γνώμη, προτείνει, δηλώνει, εισηγείται, ανακινώνει, αναφέρει, μνημονεύει, παραθέτει, αυτολεξεί (ένα άλλο κείμενο), σχολιάζει, εισηγείται, συζητά (ένα άλλο κείμενο), παρατηρεί διαπιστώνει, ορίζει με ακρίβεια, προσδιορίζει, καθορίζει, αποσαφηνίζει, διευκρινίζει, επεξηγεί, εξηγεί, αιτιολογεί, ονομάζει, αποκαλεί, χαρακτηρίζει, συγκρίνει, αντιπαραθέτει, αντιπαράβαλλει, επιχειρηματολογεί (υπέρ ή κατά), υπερασπίζεται, υποστηρίζει, υπεραμύνεται, συνηγορεί, συμφωνεί με, ταυτίζεται με, δικαιολογεί, ανασκευάζει, απορρίπτει, αντικρούει, αντίζει, αντιπαρατίθεται, τεκμηριώνει, στηρίζει (την άποψή του), αποδεικνύει, δείχνει, κινεί, αξιολογεί, αποτιμά, διαβεβαιώνει, βεβαιώνει, ισχυρίζεται, αποφαίνεται, υποστηρίζει, επιμένει (ότι), προβάλλει, λέει, σημειώνει, τονίζει, επισημαίνει, υπογραμμίζει, πραγματεύεται, εξετάζει, συζητά, ασχολείται (με), αναφέρεται (σε), αναλύει, αναπτύσσει, ορίζει, διακρίνει, ταξινομεί, περιγράφει, απαριθμεί, συμπληρώνει, προσθέτει, αφηγείται, δηλώνει, αναρωτιέται, απορεί, ρωτά, αποδεικνύει, προτείνει, αντιπροτείνει, συμβουλεύει,

στην απολογητική, εύχεται, εξεγείρεται, αγανακτεί, εκφράζει την έκπληξή του. Με συντομία αναφέρει/ δεν αναφέρει/ αναφέρεται, συμπεραίνει, καταλήγει, εξετάζει διεξοδικά, αναλυτικά, προσεκτικά, συζητά διεξοδικά, ανοίγει – κλείνει.

Στο τέλος: συμπεραίνει, καταλήγει κ.ά.

Ηλεκτρονικός Κώδικας από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Απαντώντας σε... ερωτήσεις μαθητών σχετικά με την περιλήψη!

- A. Η χρήση παλαιοτύπου σε κάθε παράγραφο ενέχει τον κίνδυνο:
- να μην έχουμε εντοπίσει σωστά το θεματικό κέντρο και τις ουσιώδεις λεπτομέρειες
 - να τους παραθέσουμε κατά τη συγγραφή της περιλήψης αυτούσιους όπως θα τους αντιγράψουμε απ' το πρόχειρό μας με τον κίνδυνο το παλιότυπο, δικό μας κείμενο, όπως είναι αυτό της περιλήψης, να μην έχει συνεκτικότητα, νόημα, αλληλουχία, ή να έχει υπεργεωμένο το λέξιλόγιο με διαθροσκικές λέξεις που θ' αναγκαστούμε να χρησιμοποιήσουμε για να συνδέσουμε τους παλαιοτύπους.

Η περιλήψη πρέπει βέβαια ν' ακολουθεί τη λογική οργάνωση των ιδεών του συγγραφέα της αλλά μια αναδιάταξη των ιδεών του κατά τη περιληπτική απόδοσή τους από εμάς μπορεί να γίνει εφόσον δούμε ότι γράφεται το ίδιο νόημα π.χ. στην 2^η, 6^η, 7^η παράγραφο. Εκεί θα γράδουμε το Ε.Κ.Π. (ελάχιστο κοινό πολλαπλάσιο) όπως γίνεται στα μαθηματικά. Δηλαδή απ' τις προαναφερθείσες παραγράφους θα εξάγουμε τα κείμενα στοιχεία και θα τα γράψουμε μία φορά στην αρχή χωρίς την επανάληψή τους επείδη τα χουμε επιφέρει παράκατω. Άρα, ένα νόημα της 6^{ης} παραγράφου μπορεί να γραφεί αρχικά και μετά ν' ακολουθήσουν κατά τη διάκριση της συγγραφής μας η 7^η και 8^η κ.ο.κ. παράγραφοι.

B. Αυτός που γράφει το προοιμίο κείμενο, μέρος του οποίου καθορίζεται ν' αποκόμουμε περιληπτικά, δεν είναι πάντα ένας και με μία ιδιότητα. Δεν είναι όλοι συγγραφείς επειδή έγραψαν ένα άρθρο, μια ομιλία κ.τ.λ. Επομένως είναι: συντάκτης, δοκιμογράφος, ομιλητής, επιστολογράφος ή ακόμα γράφων (για πιο ασφαλή λέξιλόγιο αν δεν είμαστε σίγουροι για το πως θα τον χαρακτηρίσουμε).

F. Σωφίδια των μαθητών είναι να ξεκινούν με το ρήμα «παραγματούχτας» ή με τη φράση «το κείμενο μιλάει». Όταν ο γράφων έχει γράψει παραγματούχτας <επιστομολογικός τίτλος με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά> ώστε το κείμενο προοιμιοποιείται και μιλάει.

A. Ένώ στην ανάλυσή του θέματος F (Δοκιμοχρυσός) και του θέματος Δ, υπάρχει περιληπτική ελαστικότητα κατά τη βαθμολόγησή τους αφορά στο όριο λέξεων, στην υπογράμμιση. Καλό είναι να μετράμε τις λέξεις της περιλήψης και στην περιγραφή αποκόμησης γύρω στις 10-12 λέξεις. Υπερβολική αφαίρεση ή υπέρ το διόν παραβίαση περιληπτικών σημείων απαγορεύεται αυστηρά.

E. Πρέπει γιγνην πως αποδόθηκε να τεκμήρια (παραδείγματα, στατιστικές έρευνες) δεν να παραβιέται αυστηρά. Αν καταληφθέντων μεγάλων έκτασης στο κείμενο τότε

γράφουμε τον σκοπό ύπαρξής τους π.χ. «αύξηση εγκληματικότητας βάσει ερευνών» και ως έχει το κείμενο σε αρκετά σημεία του έρευνες με εμπειροστασιμότητα στοιχεία για την εγκληματικότητα. Είμελ αποδόουμε τον λόγο – σκοπό που τα έχει συμπεραλθεί στο κείμενο, ο οποίος είναι να δείξει την όληση των φαινομένων. Προσπαθί σε περιττώση παραθέσης αυθεντίας ακολουθούμε τον ίδιο δρόμο αλλά αν το κείμενο είναι όλο βασισμένο πάνω στα λόγια μιας αυθεντίας την οποία συναντούμε συχνά διαβάζοντας το πατέρι να αναφερθεί. Τα λόγια της αυθεντίας εννοείται δεν τα παραθέτουμε αυτούσια αλλά σε πλήγιο αφηρηματικό λόγο και μέσω τα στοιχεία που εξυπηρετούν το/ τα ζητούμενα της εκφώνησης μας.

Στ. Ας σημειωθεί πως δεν υπάχχει επικοινωνιακό πλαίσιο στην περιλήψη, δηλαδή προσεγγίση «παιδιά διάβασα ένα άρθρο ...» και αποφώνηση «ως ευχαριστώ», τίτλος π.χ. «Ρατσισμός και αίτια». Η περιλήψη είναι από μόνη της ένα ιδιαίτερο, προσωτικό κείμενο χωρίς επικοινωνιακό πλαίσιο.

Παραδείγματα περιλήψης σε κείμενα

Παραδείγματα περιλήψης σύμφωνα με το νέο σύστημα, όπου διαφαιίνεται και η διαφορετική λεκτική προσέγγιση στην εκφώνηση.

Ερώτηση: Να αποδώσετε σε 80 περίπου λέξεις την πρόταση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 ως απάντηση στο νέο μεσαιωνισμό. (Κείμενο από το 2^ο ενδεικτικό κείμενο αξιολόγησης του ΙΕΠ, 12/11/20)

Ο νέος μεσαιωνισμός

Ενίοτε γίνεται λόγος για νέο μεσαιώνα με ποικίλες αιτίες. Η πολυδυναμικότητα του 21ου αιώνα με τις αναδυόμενες υπερδυνάμεις της Κίνας και της Ινδίας θυμίζουν σε κάποιους τον 12ο αιώνα, όταν ο κόσμος ήταν ταυτόχρονα και δυτικός και ανατολικός. Τα σημερινά παγκοσμιοποιημένα δίκτυα παρασιολόγουν αναπάντες με τα εμπροθευματικά δίκτυα του Μεσαίωνα που δημιουργήσαν οι Σταυροφορίες και ο δρόμος του μεταξίου. Οι μεσαιωνικές επιδημίες παράλληλίζονται με τη γρίπη των πτηνών ή και το AIDS, ενώ ο αυξανόμενος ρόλος του Ισλάμ και το χάσμα πλούσιων και φτωχών προκαλούν προσβετώς συγκρίσεις. Η ΕΕ αντιμετωπίζεται ως το αντίστοιχο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και η Αμερική ως το νέο Βυζάντιο, που βλέπει και προς τα δυτικά και προς τα ανατολικά, ούσα σε μεταβατική κατάσταση.

Μήπως όμως η κρίση, μάς φέρει εκτός από νέες λέξεις, φράσεις ή ανέκδοτα, και νέους συνετισμούς, πηγώνοντας από τον νέο μεσαιωνισμό στον νέο συλλαβισμό. Ο τελευταίος θα ήταν ένας βολικά ευρύχωρος όρος για να συστημάσει τις ποικίλες αντιστάσεις των καιρών. Δεν πρόκειται για αυτοτελές κίνημα ή ιδεολογικό γέφυρα, ούτε για αναβίωση του αμερικανικού κριτικού κινηματος των αρχών του εικοστού αιώνα αλλά για έναν όρο που θα λειτουργούσε συντομικά ως αντιστάσης της νέας τάξης πραγμάτων που έχει δημιουργήσει η επιμονή στην οικονομική ανάπτυξη με στόχο το μέγιστο δυνατικό κέρδος και με παραλληλίζει αδυναμία για τον άνθρωπο.

Ο «νέος συλλαβισμός» φαίνεται να προμυδορεί το αλφειομα και όχι τη λογική τη συτηρία και όχι την αποστασιοποίηση. Στο οικονομικό και θεσμικό επίπεδο θα

μπορούσε να αναχθεί σε συνθήματα του αυτού που τελευταία ακούγεται συχνά στην Ελλάδα: «Είμαστε άνθρωποι και όχι αριθμοί». Στο εκπαιδευτικό επίπεδο ο νέος οντογενής υπονοείται την προτεραιότητα της παιδείας και της μόρφωσης και αποδοκιμάζεται η κατάκτηση των επιτοκίων του πλούτου, τις τεχνικές δεξιότητες και την ποσοτικοποίηση για την άσκηση ενασχόλησης. Οι αντικειμενικές δόσεις, ο νέος οντογενής υπονοείται την κατάκτηση των φυσικών ή άλλων διακριτικών, σπέρνει όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους που έχουν αυτήν και τονίζει ότι η αλληλεγγύη δεν ελέγχει διακριτικό ή λογισμό. Επιδεικνύοντας στο σύνολο και στην αυτοδιαχείριση και όχι στον κοινωνικό καταμερισμό και στην πολιτική, ο νέος οντογενής αποδοκιμάζει επίσης στην ιδεολογία της διαρκούς ανάπτυξης και στην κυριαρχία των αριθμών, ληρώντας την επιστροφή στη μικρή κλίμακα, στην τοπικότητα, στην κοινότητα και στο φυσικό περιβάλλον.

Είναι σε θέση αυτός ο πολυετής νέος οντογενής να λειτουργήσει ουσιαστικά να εκπαιδεύσει τις διαρκείς κοινωνικές αντιτάσεις και να αποδοκιμάσει το σφάλμα αντίθετο στον νεοφιλελευθισμό, στον ορθισμό και στην παρρησιότητα ή θα στηριχθεί στις αιθερικές ιδεολογίες και απιστηλές οντογένειες. Οι ποικίλες μορφές μιας από τις βελτιωτικές συνέπειες της κρίσης είναι η νέα ανακάλυψη του ανθρώπινου πνεύματος, που παύει τη μορφή ενός νέου οντογενούς με συνθήματα «μέγας ο άνθρωπος», θα είναι εν τέλει αυτός ο νέος οντογενής αντίσταση, επιστροφή ή νέα αφύπνιση.

Δημήτρης Τζωρτζής, Το βήμα, 11/08/2012 [δωκεται]

Απάντηση

Ο Τζωρτζής θεωρώντας πως ο κόσμος λείπει έναν νέο μεσαίωνα παρουσιάζει τη δική του πρόταση ο' αυτόν, έναν νέο οντογενή. Λειτουργώντας ως αντιστάθμισμα στην ανεξέλεγκτη μεγιστοποίηση του ιδιωτικού κέρδους που συντελείται με ταυτόχρονη απαξίωση του ανθρώπου ως οντότητας με αισθήματα, στοιχεία απότοκα της παγκοσμιοποίησης, ο νέος οντογενής ο' αργίζει και την εκπαίδευση. Η προτεραιότητα που θα δοθεί στην ανθρωπιστική παιδεία ο' αυτόν τον χώρο υποσκελίζοντας τον τεχνολογικό χαρακτήρα της θα έχει αντίκτυπο και στην κοινωνία με βασικό μοχλό έκφρασης την αντιπροσωπική δόση με παράλληλη συνειδητοποίηση της αξίας της τοπικής κοινότητας και του φυσικού περιβάλλοντος. Κλείνοντας διερωτάται και ο ίδιος για την αποτελεσματικότητα της πρότασής του.

- > Ξεκινάμε με αναφορά στον συντάκτη και το γενικό θέμα.
- > Έχει γίνει απαλοιφή παραγράφων και χωρίων που δεν ανταποκρίνονται στην εκφώνηση (1^η παράγραφος ολόκληρη- τελευταία σε γενική)
- > Σημειώνω νοημάτων στις παραγράφους 2^η και 3^η για την επίτευξη νοηματικής αλληλουχίας: η αναφορά στη νέα τάξη πραγμάτων στη 2^η παράγραφο και στα χαρακτηριστικά της παρατίθενται στην παγκοσμιοποίηση, όμο που αναφέρεται στην τελευταία παράγραφο και κρίθηκε απαραίτητο ο όρος αυτός να έρθει μπροστά στην

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΟΤΟΥ - ΘΕΩΡΙΑ

περίληψη γιατί είναι απόρροιά του τα χαρακτηριστικά του νέου μεσαίωνα που περιγράφονται έμμεσα στην 3^η παράγραφο.

- > Έγινε μετοχοποίηση και ονοματοποίηση για πύκνωση λόγου.
- > Αντικατάσταση μιας σειράς εξωτημάτων με μια περιγραφική ονοματοποιημένη έκφραση στην τελευταία παράγραφο.

Σημείωση: Η 1^η παράγραφος είναι εκτός περιλήψης. Υπογραμμίστηκαν στοιχεία για την κατανοήση ολόκληρου του κειμένου και κατόπιν έγινε επύληξη.

Ερώτηση: Ποια χαρακτηριστικά σύμφωνα με τον Πλατωνισμό, πρέπει να έχει ο επιτυχημένος δάσκαλος; Ν' αποδοθούν σε 70 περίπου λέξεις.

Η φυσιογνωμία του δασκάλου

Το δεύτερο που ζητούμε από το δάσκαλο είναι: στις σχέσεις του με το μαθητή ο' ένα στόχο να βλέπει πάντοτε σταθερά — πώς να αποκτήσει τον εαυτό του. Ξέρετε άλλο επάγγελμα που αποκλειστική επιδίωξη του έχει να αποκτήσει τις υπηρεσίες του; Ο νους μας πηγαίνει στο ιατρικό: όταν μας θεράπευσε, ο γιατρός παύει να μας είναι χρήσιμος. Αν όμως καλοεξετάσουμε τα πράγματα, δεν θα εξαργύσουμε ούτε το γιατρό, γιατί και το σώμα που υπεργνώρισε μια νόσο, φθείρεται διαρκώς με την ηλικία και έχει πάντοτε την ανάγκη του γιατρού. Με το δάσκαλο συμβαίνει το αντίθετο.

Επιτυχημένος είναι εκείνος ο δάσκαλος που έκανε με το έργο του τόσο κόσμο μαθητή του, ώστε εκείνος να μη τον χρειάζεται πια. Αυτό είναι το μεγάλο κατόρθωμα, ο θρίαμβος του δασκάλου: να κάνει τον νέο άνθρωπο σε τέτοιο βαθμό ανήλικου, που ανεξάρτητο — στον τρόπο που μεθεδίδει τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις του, που κάνει τις εκτιμήσεις του, που καταρτίζει το πρόγραμμα της δόξας του, που βλέπει και σημασιολογεί τον κόσμο και τη ζωή — ώστε να μην έχει πλέον ανάγκη από τη χειραγώγηση κανενός άλλου, ούτε φυσικά του δασκάλου του. Πώς γίνεται όμως αυτός ο διανοητικός και ηθικός απογαλακτισμός; Πρώτα πρέπει να τον βάλει και να τον επιδιώξει ο δάσκαλος, πράγμα πολύ σπάνιο, άμα συλλογιστεί κανείς πόσο εγωιστής και ματαιόδοξος, δεσποτικός και διεισδυτικός γίνεται ο άνθρωπος όταν συμπεριφέρεται προς τους άλλους από «θέση ισχύος». Και έπειτα πρέπει να μπορεί να τον επιπύχει γιατί πολύ λίγος είναι ικανός για ένα τέτοιο λεπτό και δύσκολο έργο.

Κλασικό και απαράμυλλο υπόδειγμα δασκάλου απ' αυτή την άποψη θα μπορούσε να ονομάζεται Σωκράτης (όπως μας τον παρουσιάζουν τα κείμενα των μαθητών του, του Πλάτωνα και του Ξενοφάντα). Αυτός — έλεγε στους νέους που ζητούσαν τα φώτα του — δεν ξέρει τίποτα και όπως η μητέρα του, η φαινομένη ή μαμή ξεγεννούσε τις επιτοκές — δεν ξέρει γεννούν τα παιδιά που έφερχε στον κόσμο, το μόνο που μπορούσε κι μητέρες, δεν γεννούν τα παιδιά που έφερχε στον πνευματικό τοκετό, για να εκείνος να τους προσφέρει είναι να τους παρασταθεί στον πνευματικό τοκετό, για να γεννήσουν υγιείς ιδέες, όχι ανάπηρα πλάσματα. Η «ματαιωτική» είναι λοιπόν η μέθοδος και η τέχνη του αληθινού δασκάλου: με αυτήν ό,τι μαθαίνει ο νέος είναι δική του κατάρτιση, όχι ξένη εισφορά. Κάτι περισσότερο: με αυτή μαθαίνει το «πώς να

μαθαίνετε, μόνος και αυτοδύναμος. Το πώς ετοπμένως θα πάψει να χρειάζεται το δάσκαλο.

Επιγέλας Π. Παπανούτσος, Οι δρόμοι της ζωής [εκδόσεις Νήρη]

Απάντηση

Ο δοκιμιογράφος αναδίνει τη φυσιογνωμία του δασκάλου τονίζοντας τα χαρακτηριστικά εκείνα που θα τον καταστήσουν επιτυχημένο. Το πρώτο σχετίζεται με την απεικόνιση του εγώισμού και της παραδοχής του ως αυθεντίας, πλάθοντας έτσι μαθητές αυθύπακτους, αποστρεφόμενος την χειραγώγηση τους. Επισημαίνοντας πως το χαρακτηριστικό αυτό διακρίνει ελάχιστα δασκάλους μεταβαίνει στη συνέχεια στο δέντρο που είναι η μέθοδος διδασκαλίας, προκρίνοντας τη μαιευτική τέχνη, γιατί ο μαθητής με αυτή γίνεται αυτοδύναμος αναζητώντας τη γνώση μόνος του και όχι απ' το δάσκαλο.

- Προτάξη θεματικού κέντρου όλου του κειμένου και δοκιμιογράφου (πληροφοριακή)
- Απαλοιφή της πρώτης παραγράφου
- Συνάληψη της βασικής ιδέας του εγώιματος της εκφώνησης: «επιτυχημένος δάσκαλος», ετοπμένως αναζήτηση των μέσων που τον καθιστούν επιτυχημένο.

➤ Κατηγοριοποίηση των δύο μέσων βάσει του Ε.Κ.Π. (ελάχιστου κοινού πολλαπλάσιου) = κοινή συνιστώσα: εδώ είναι η δημιουργία αυθύπακτου - ελεύθερου μαθητή απασχλημένου από οποιαδήποτε αυθεντία ακόμα και του δασκάλου του.

- Χρήση μετοχικών συνόλων και σύμπτυξη νοημάτων 2^{ης} παραγράφου.
- Ομαλή μετάβαση απ' το πρώτο στο 2^ο χαρακτηριστικό.

Σημείωση: Η πρώτη παράγραφος είναι εκτός περιλήψης. Υπογραμμισμένα στοιχεία για την κατανόηση ολόκληρου του θέματος και μετά έγινε επιλογή.

Ερώτηση: Να παρουσιάσετε σε 70-80 λέξεις τις δυο αντίθετες απόψεις σχετικά με τη χρήση του ηλεκτρονικού πατινιού στις Ευρωπαϊκές πόλεις.

«Ζωή - πατινί» με τη νέα μόδα στην Ευρώπη

Είναι βέβαιο ότι η είδηση που ακολουθεί θα λυπήσει τους λάτρεις των ηλεκτρικών πατινιών, που έχουν πλέον καταλάβει τους δρόμους της Ευρώπης, και όχι μόνον. Οι δημοτικές αρχές του Μιλάνου αποφάσισαν ναβάλουν οριστικό τέλος σε αυτήν τη νέα μόδα, δίνοντας στις εταιρείες που τα εκμεταλλεύονται προθεσμία τριών ημερών για να τα απομακρύνουν. Ειδικότερα, οι αξιόμοιοι αντιδήμαρχοι για την ασφάλεια εξέδωσαν διαταγή για να αποσυρθούν τα ηλεκτρικά πατινία από τους δρόμους του Μιλάνου έως ενοικιάσις τους, και τοποθετήθηκαν οι σχετικές σημάνσεις με τις οδηγίες χρήσης και τις απαγορεύσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία. Σήμερα στο Μιλάνο λειτουργούν εταιρείες ενοικιάσις ηλεκτρικών πατινιών, ενώ δεν είναι λίγοι οι ντόπιοι που, αποφασίζοντας να εξοικονομήσουν χρήματα μακροπρόθεσμα, αγόρασαν το δικό τους.

Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, η χρήση τους επιτρέπεται μόνο σε πεδόμενους και η μέγιστη ταχύτητά τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τα έξι χιλιόμετρα την ώρα. Ωστόσο, οι αναβάτες τους δεν φαίνεται να το βλέπουν κάτω και εφορμούν και στους δρόμους. Ήδη έχουν καταγραφεί πολλά μικροατυχήματα, αλλά και μία παράσυρση πέδου, ο οποίος κατέληξε στο νοσοκομείο με πολλαπλά κατάγματα.

Όμως, τα ηλεκτρικά πατινία συνιστούν πανευρωπαϊκή μόστρα, που έχει ελεγχίσει πολλούς κατοίκους, εποχούμενους και πέδους των ευρωπαϊκών μητροπόλεων.

Οι λάτρεις του μέσου, βέβαια, θεωρούν ότι πρόκειται για ένα πραγματικό άλμα στο μέλλον των μεταφορών και έναν καταπληκτικό τρόπο για να μετακινηθείς με ταχύτητα, από το Λονδίνο στον Πύργο του Άιφελ, χωρίς να παρσάγεις αμμοσφαιρική ρύπανση. Οι επικριτές του, ωστόσο, διαφωνούν, επισημαίνοντας τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό των τραυματισμών αλλά και των θανάτων από συγκρούσεις με ηλεκτρικά πατινία καταγγέλλοντας ταυτόχρονα την τρομερή ενόχληση που προκαλούν σε πέδους, ποδηλάτες και αυτοκινητιστές, οι οποίοι διεκδικούν και αυτοί μία θέση σε δρόμους και πεδόμενα.

Κείμενο που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας *Η Καθημερινή* στις 17/08/2019 [δασκευή]

Απάντηση

Ο αθρογράφος μας ενημερώνει για τη νέα μόδα μετακίνησης στις Ευρωπαϊκές πόλεις, αυτή του ηλεκτρικού πατινιού, παραθέτοντας τις δυο αντίθετες απόψεις για τη χρήση του. Πιο συγκεκριμένα, αρχίς γενόμενης από το Μιλάνο αποσύρθηκαν απ' τους δρόμους, μέχρι τη διεξαγωγή διαγωνισμού για νόμιμη ενοικίαση τους, σημάνση και συμμόρφωση στην ισχύουσα νομοθεσία βασιζόμενες οι αρχές τις αποφάσεις τους στην αυξανόμενη ζήτηση των πατινιών που όμως συνοδεύονταν από ενοχλήσεις στους διερχόμενους αλλά και σοβαρά ατυχήματα. Αναφέρεται από την άλλη και στους λάτρεις του που επιμένουν ότι πρόκειται για μέλλοντικό μεταφορικό μέσο φιλικό προς το περιβάλλον.

➤ Προτάθηκε το θεματικό κέντρο του κειμένου: η νέα μόδα του πατινιού στην Ευρώπη και στην ίδια θεματική περίοδο της περιλήψης προστέθηκε το ζήτημένο της εκφώνησης.

➤ Μετοχικά σύνολα για συμπύκνωση νοήματος π.χ. «βασιζόμενες οι αρχές τις αποφάσεις τους», «αυξανόμενη ζήτηση».

➤ Συμπύκνωση νοήματος της τελευταίας περιόδου της 1^{ης} παραγράφου μαζί με την τελευταία περίοδο της 2^{ης} παραγράφου.

➤ Υπερώλυμο στο ασύνδετο της τελευταίας περιόδου στη 2^η παράγραφο.

➤ Αντικατάσταση μιας περιόδου από λεκτική πράξη: «συμμόρφωση στην ισχύουσα νομοθεσία».

Ερώτηση: Να αποδοθούν περιληπτικά οι επιδόσεις της πολύωρης εργασίας των γονιών στα παιδιά σε 80 περίπου λέξεις.

Η μητέρα συχνά εργάζεται

Με την πάροδο των ετών παρατηρούμε ότι όλο και περισσότερες γυναίκες σ' όλα τα κράτη του κόσμου, της Ευρώπης και στη χώρα μας συμμετέχουν ενεργά στην αγορά εργασίας, διεκδικώντας επαγγελματική απασχόληση. Αυτό σημαίνει ότι, καθώς η μητέρα βρίσκεται πολλές ώρες στη δουλειά, η φροντίδα για το σπίτι και τα μέλη της οικογένειας απαιτεί αλλαγές: οι παραδοσιακοί ρόλοι αναθεωρούνται, οι ευθύνες μοιράζονται, όλοι χρειάζεται να αναλάβουν δουλειές, ώστε το σύστημα της οικογένειας να συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά ως προς τις ανάγκες που υφίστανται.

Οι γονείς αναγκάζονται να δουλεύουν ολόένα και περισσότερο σε εργασίες, που γίνονται σταδιακά όλο και πιο απαιτητικές. Οι συνθήκες των μεγαλουπόλεων δεν είναι ιδιαιτέρως φιλικές για τους κατοίκους τους. Ο βιοτορισμός, πιθανόν, να εξαντλεί τους ανθρώπους και τις δυνάμεις τους. Η υπερένταση, οι συγκρούσεις και το άγχος αποτελούν καθημερινό μέρος της ζωής στη σημερινή εποχή. Έτσι, γυρνούν στο σπίτι κουρασμένοι, χωρίς ψυχικά και σωματικά αποθέματα. Η ενασχόληση με τα παιδιά τους μετατρέπεται σε μια σειρά από ενεργειες ρουτίνας. Τα συναισθηματικά προβλήματα των εφήβων παίρνουν, συχνά, τη μορφή μπελά για τους γονείς, που προσπαθούν να τελειώσουν τη μέρα τους, χωρίς άλλες συγκρούσεις και βάσανα σαν εκείνα που αντιμετωπίσαν στη δουλειά τους. Οι έφηβοι αισθάνονται ότι παραμελούνται και ότι τα προβλήματα τους μένουν χωρίς απάντηση, άνοη ή και στήριξη από τους μεγάλους. Η άγνοια, η σιωπή, η αναβολή, η έλλειψη σεβασμού γεννούν προβλήματα που συσσωρεύονται και, όταν δεν αντιμετωπίζονται έγκαιρα και ουσιαστικά, οδηγούν τους εφήβους σε παραπαιωτική συμπεριφορά.

Ωστόσο, η επαγγελματική δραστηριότητα της μητέρας δεν είναι απειλητική για την ισορροπία και τη συνοχή της οικογένειας. Η εργαζόμενη μητέρα ενισχύει οικονομικά την οικογένεια, αλλά και η ίδια μέσα από τη δουλειά της αισθάνεται δραστηρία και πιο ολοκληρωμένη, κάτι που έχει θετική επίπτωση και στην ισορροπημένη σχέση με τα παιδιά της.

Γονείς: όταν τα πράγματα... δεν πάνε καλά, ενημερωτικό φυλλάδιο του ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000, Από το σχολικό βιβλίο

Απάντηση

Το κείμενο αναλύει τις συνέπειες της συμπεριφοράς των εργαζόμενων γονιών στην οικογένεια. Λόγω των ποικίλων αναγκών σήμερα απαιτείται υπερεργασία κι δυσκολία. Οι έφηβοι λόγω της ελλειμματικής επικοινωνίας οδηγούνται σε εργαζόμενη το κείμενο, ένας ρόλος της που οδηγεί σε ανακατάληξη της δομής της οικογένειας και στον καταμερισμό της εργασίας στο σπίτι. Ο γράφων συμπεραίνει ότι η

χειραφέτηση της γυναικας έφερε ωστόσο θετικά αποτελέσματα σε οικονομικό επίπεδο αλλά και στην ολοκλήρωση της ίδιας, γεγονός που συνέβαλε στην ισορροπημένη σχέση μεταξύ των μελών.

- > Θεματική περίοδος της περιλήψης είναι το ζητούμενο της εκφώνησης.
- > Ανακατασκευή στην περίληψη των παραγράφων: προτάχθηκε η 2η γιατί αναφέρεται γενικά και στους δύο γονείς, κάτι που είναι το ζητούμενο της εκφώνησης κι ακολουθεί ο εξειδικευμένος ρόλος της γυναικας σε μια νοηματική ενότητα παρόλο που αναφέρεται (η γυναικα) στην 1η και 3η παράγραφο. Έτσι, επιτυγχάνεται η αλληλουχία στην απόδοση του νοήματος.
- > Έχει καταγραφεί η αιτιολογία των παραγράφων βάσει των ανάλογων διαρθρωτικών λέξεων.
- > Από την πρώτη παράγραφο καταγράφηκε μόνο η επίδοση της χειραφέτησης της γυναικας, γιατί αυτό λήτοόσε η εκφώνηση: «ένας ρόλος που οδηγεί...σπίτι».